

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	33467
Nom	Família i menor
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1306 - Grau d'Educació Social	Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació	3	Segon quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1306 - Grau d'Educació Social	260 - Intervenció Socioeducativa I	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
SAHUQUILLO MATEO, PIEDAD MARIA	335 - Teoria de l'Educació

RESUM

La matèria de Família i Menor, de la qual presentem aquesta guia, s'integra en el Títol d'Educació Social que es va aprovar pel reial decret 1393/2007 i que comença en la Universitat de València en el curs 2009-2010. En concret, s'emmarca dintre de la matèria "Intervenció socioeducativa I" que inclou, a més d'aquesta assignatura, "Pedagogia Social" i "Intervenció educativa en processos de desadaptació social". Aquesta disciplina suposa una aposta ferma i innovadora des de la Universitat de València, concretament des de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació, en el marc del EEES. Així, comença la seva marxa en aquests moments sent de caràcter obligatori en els nous plans d'estudi, si bé podem parlar de l'existència d'una assignatura optativa, denominada "Pedagogia Familiar", estretament vinculada a aquesta que ja estava present en el Títol de Diplomant en Educació Social corresponent al Pla d'Estudis de Diplomant/a en Educació Social per la Universitat de València, RESOLUCIÓ de 24 de juliol de 2000, de la Universitat de València (Estudi General) (BOE, de 17 d'agost de 2000). "Família i Menor" capacita a l'alumne en l'àmbit relacionat amb les tasques d'educació, formació i intervenció en l'àmbit socioeducatiu (tant en l'àmbit no formal com informal de l'educació), concretament en el camp de l'educació especialitzada amb els menors i les seves famílies, de desenvolupament comunitari i promoció social i de planificació, gestió i avaluació en l'àmbit en el qual ocupa les seves funcions, trobant-se per tant més vinculat a aquestes àrees.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No hi han

COMPETÈNCIES

1306 - Grau d'Educació Social

- Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.
- Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreglar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.
- Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants hagen desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

CE1. Comprendre els referents teòrics que constitueixen al ser humà com protagonista de l'educació.

- Entendre al menor com ésser dependent en els seus primers anys i subjecte de necessitats
- Analitzar les principals teories explicatives de l'educació del menor en la família
- Aprofundir en els plantejaments de cada teoria sobre l'educació i desenvolupament del menor
- Clarificar les diferències entre les aportacions de cada teoria analitzada
- Clarificar el concepte d'Estil Educatiu i els aspectes que li caracteritzen

- Analitzar els antecedents en la literatura científica del concepte d'Estil Educatiu

CE2. Conèixer i comprendre els processos d'ensenyament-aprenentatge i la seva incidència en la formació i desenvolupament integral de les persones i comunitats

- Reflexionar sobre la importància de les necessitats humanes, i d'ensenyament-aprenentatge, com marc comú dels professionals que treballen amb la família i el menor.
- Reconèixer el valor i importància de la família, com agència educadora i socialitzadora, al llarg de la història de la humanitat
- Analitzar les aportacions realitzades per diferents autors rellevants en l'àmbit de l'educació familiar.
- Delimitar les característiques pròpies de l'educació familiar com competència dels professionals
- Descobrir aspectes comuns que podem trobar en diferents teories explicatives de l'educació familiar
- Clarificar els components dels Estils Educatius parentals en el desenvolupament del procés educatiu familiar
- Analitzar les implicacions educatives per al menor que suposen els diferents tipus de famílies existents.

CE3. Diagnosticar necessitats, situacions complexes i possibilitats de les persones per a fonamentar les accions educatives

- Contrastar diferents teories en relació amb les necessitats humanes i, en concret, amb les necessitats del menor.
- Relacionar la falta de resposta familiar davant les necessitats dels menors i les diferents formes de maltractament.
- Analitzar la importància de la família en relació amb la satisfacció de les necessitats bàsiques del menor.
- Deducir la necessitat d'adoptar una perspectiva teòrica complexa i eclèctica que ens permeti endinsarnos en l'univers de l'educació familiar del menor

CE4. Realitzar estudis prospectivos i evaluativos sobre característiques, necessitats i demandes educatives

- Clarificar els tipus de maltractament que poden aparèixer en el menor com a conseqüència de la no satisfacció familiar de les seves necessitats.
- Distingir les característiques definitòries i dimensions de la família - Reflexionar sobre la impossibilitat que un Estil Educatiu sigui permanent i immodificable
- Analitzar les mesures existents i més adequades per als menors en desprotecció
- Clarificar les diferències existents entre diferents situacions de desprotecció del menor

CE5. Dissenyar plans, programes, projectes accions i recursos educatius en diferents contextos

- Fer balanç dels assoliments arribats per la institució familiar com agència educadora del menor
- Deduir la importància de treballar els Estils Educatius amb els pares implicats en el procés d'educació familiar.
- Elaborar propostes conduents al treball i millora dels Estils Educatius Familiars
- Descobrir les diferències entre els programes de formació parental-familiar en funció de l'àmbit des del qual es treballa
- Establir la necessitat de reflexionar sobre cada situació concreta abans de plantejar un programa de formació parental-família

CE6. Desenvolupar i coordinar intervencions educatives amb persones o grups, amb necessitats educatives especials, en situacions de risc, de desigualtat o discriminació per raó de gènere, classe, ètnia, edat, discapacitat i/o religió.

- Diferenciar els àmbits de l'educació atenent, especialment, a aquells que presenten estreta relació amb l'educació familiar
- Analitzar les característiques pròpies de l'educació familiar competència dels pares
- Diferenciar l'educació familiar com competència parental de l'educació familiar com competència professional
- Reflexionar sobre el tipus de programes de formació parental-familiar que amb major freqüència trobem en el nostre context.
- Elaborar una proposta per a un cas de desprotecció o risc d'un menor

CE7. Dissenyar i desenvolupar processos de participació social i desenvolupament comunitari.

- Reflexionar sobre el rellevant paper que ocupa la família com espai educatiu i de participació social de primer ordre
- Aprofundir en el coneixement del “suport comunitari” com estratègia d'intervenció soci-educativa
- Analitzar els avantatges que ens ofereix l'estratègia de suport “comunitari” per a la intervenció socioeducativa.
- Contrastar els objectius perseguits així com la fonamentació dels diferents programes de formació parental-familiar estudiats.

CE8. Intervenir en projectes i serveis socioeducatius i comunitaris.

- Fer ús de les fonts que poden ser d'utilitzar en el procediment d'aplicació de l'estratègia de suport “comunitari”
- Deduir la necessitat de reflexionar al llarg del procés d'aplicació de l'estratègia de suport “comunitari”

- Resoldre casos/situacions que seria pertinent l'ús de l'estratègia de suport "comunitari"
- Reflexionar sobre la importància de respondre, des del punt de vista professional, a cada realitat familiar concreta CE9. Elaborar i gestionar mitjos i recursos per a la intervenció socioeducativa.
- Analitzar les diferents formes familiars existents en l'actualitat atenent a la seva composició
- Analitzar les diferències existents entre els diferents tipus de famílies atenent a la seva dinàmica.
- Proposar recursos educatius que contribueixin a millorar la realitat educativa familiar en relació amb el menor, atenent a la seva idiosincràsia.
- Analitzar diferents tipus de programes de formació parental-familiar
- Aprofundir en el coneixement teòric-pràctic dels recursos més adequats davant les situacions de risc o desprotecció del menor

CE10. Intervenir en situacions de risc i conflicte.

- Aprofundir en la percepció que el menor té del seu context familiar i d'ell mateix en aquest context, a fi de poder atendre a possibles situacions risc i/o conflicte
- Aplicar els criteris de funcionalitat/disfuncionalitat familiar a fi d'intervenir educativament sobre la realitat familiar en pro de la funcionalitat - Clarificar les diferències existents entre les situació de risc i desprotecció del menor
- Analitzar les mesures existents i més adequades per als menors en risc
- Resoldre casos reals, atenent a l'estratègia d'intervenció que seria més pertinent en aquesta situació.

CE11. Facilitar i gestionar la cooperació en els processos educatius i professionals

- Ésser capaços d'entrellucar el continuum que pot perfilar-se entre el passat, el present i la projecció futura més immediata en la disciplina
- Clarificar les diferències entre "Educació Familiar" i altres conceptes afins
- Analitzar les possibilitats d'investigació i acció que l'Educació Familiar ofereix
- Reflexionar sobre la importància de definir la responsabilitat de la família i de l'Administració en cada cas concret
- Diferenciar la fonamentació que es basa cadascuna de les estratègies d'intervenció plantejades

CE12. Assessorar i acompanyar a individus i grups en processos de desenvolupament socioeducatiu

- Identificar les diferents funcions que competeixen a la família en relació amb els menors i adults
- Construir propostes de millora que contribueixin a millorar el desenvolupament individual i social dels membres que componen la familiar, especialment del menor.

- Clarificar els aspectes que han de tenir-se en compte a l'hora de dissenyar i aplicar un programa de formació parental-familiar

- Clarificar l'adequació de cada estratègia d'intervenció en funció del cas davant el qual ens trobem

CE13. Identificar i emetre judicis raonats sobre problemes socioeducatius per a millorar la pràctica professional en contextos no formals.

- Analitzar les manques en relació amb les necessitats del menor en un context familiar concret

- Proposar accions orientades a l'optimització de la realitat del menor en un context familiar concret

- Contrastar les diferents aportacions per part de diversos autors en relació amb els Estils Educatius parentals

- Clarificar quan seria adequat separar o no al menor del seu nucli de convivència

CE14. Dissenyar i implementar processos d'avaluació de programes i estratègies d'intervenció socioeducativa en diversos contextos.

- Interpretar l'emergència de noves formes familiars i la consolidació d'unes altres ja existents com respostes i reaccions a vells dilemes.

- Conèixer les exigències de la multiplicitat de formes i dinàmiques familiars que conviuen en el panorama actual de l'educació familiar i interpretar-lo com un signe de vitalitat.

- Establir els paràmetres des dels quals ha de ser definit el concepte d'Estil Educatiu

- Analitzar el concepte de "xarxa social" i les seves implicacions per a l'educació

- Definir els indicadors a tenir en compte a l'hora de prendre una decisió per a la planificació del cas

- Analitzar les diferents estratègies de les quals disposa el professional de la intervenció soci-educativa en el treball amb les famílies i els seus menors

CE15. Elaborar i interpretar informes tècnics, d'investigació i d'avaluació sobre accions, processos i resultats educatius.

- Analitzar dades relatives a la realitat viscuda pel menor en el context familiar

- Identificar les principals causes que han contribuït al canvi en la conceptualització actual de la família

- Descobrir les connexions teòric-pràctiques que es donen amb els postulats teòrics que estan a la base de l'ús de l'estratègia de suport "comunitari"

- Analitzar les diferents fases del procés a seguir per a l'avaluació diagnòstica i intervenció davant un cas de risc o desprotecció d'un menor.

- Reflexionar sobre la importància de la fase de recollida d'informació o investigació d'un cas.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Conceptualització i evolució de la família i el menor

Aquesta Unitat Temàtica obeeix a la necessitat de comprendre com es conceptualitza i ha anat evolucionant la família com agència educadora de primer ordre en relació amb el menor, en el marc de la nostra disciplina. Per a això, després d'haver estudiat la necessitat i importància de la mateixa i del menor com subjecte de necessitats i drets, ens embarquem en la seva anàlisi en profunditat, atenent a la conceptualització de la família i a les funcions que aquesta ha d'ocupar i a les diferents tipologies familiars que el menor viurà el seu procés educatiu i de desenvolupament, diferenciades sota tres criteris: formes, dinàmica familiar i problemàtica bàsica. Aquest constitueix sens dubte un dels aspectes conceptuals més importants de la disciplina i, al mateix temps, de l'acompliment professional futur dels nostres alumnes. Al seu torn, acredita cert gradient de complexitat que es justifica, entre uns altres, des de la dificultat intrínseca que comporta l'anàlisi i estudi d'aspectes com els ja assenyalats. En la Unitat s'incorpora, a més, l'anàlisi de les diferents perspectives des de les quals s'ha conceptualitzat a la família i al menor que coexisteixen en la disciplina, a fi de dotar a l'alumne de diferents eines per a escometre els estudis sobre la disciplina. D'aquesta manera, aquesta Unitat Didàctica resulta especialment propícia per a realitzar diferents activitats d'aprenentatge, tal com ocorrerà en les següents, donada el vessant aplicat de la nostra assignatura.

2. L'Educació familiar com a competència parental

Esta Unidad centra su atención en una de las dimensiones definitorias de la educación familiar: la familia como espacio educativo. Será en la siguiente Unidad Didáctica donde el alumno se adentre en la complejidad de la educación familiar desde el ámbito profesional, pero en este caso se entiende como competencia parental, como responsabilidad original y propia de padres y madres.

En este sentido, a lo largo de los tres temas que componen esta segunda Unidad nos adentraremos en los principios sobre los que se sustenta la educación del menor en el contexto familiar y que sirven de referente en el quehacer cotidiano de tantas familias, así como en la complejidad de los Estilos educativos como constructos que sirven de guía y que se configuran a partir de la propia práctica educativa.

Qué duda cabe que todo ello se aborda teniendo presente al menor como sujeto activo pero también receptor de la educación familiar. En definitiva será él quien se constituya en objeto de la educación de sus padres pero sobre todo quien reciba, de primera mano, las influencias derivadas de dicha educación para su construcción personal y social.

3. L'educació familiar com a competència professional: tendències, problemes i desafiaments

La tercera i última Unitat temàtica de la nostra assignatura centra la seva atenció en la labor dels professionals en l'àmbit de l'educació familiar, recollint plantejaments essencials en relació amb la labor que ocupen però també amb les situacions complexes que, amb freqüència, han d'afrontar i els enfocaments des dels quals, majoritàriament, treballen. A través dels temes que componen aquesta Unitat l'alumne anirà endinsant-se en diverses qüestions directament vinculades amb el seu futur desenvolupament professional, si bé la unió teoria-pràctica professional ha vingut plantejant-se al llarg de tots els temes anteriors també. Les estratègies que poden engegar-se per a treballar amb les

famílies així com els recursos a utilitzar seran objecte d'estudi al llarg d'aquesta Unitat temàtica, atenent en tot moment a la labor del professional i a la necessitat d'implicar activament a les famílies. Tal com ocorria en les dues Unitats anteriors, al llarg d'aquest l'alumne realitzarà diferents activitats d'aprenentatge en les quals serà necessari aplicar els coneixements que es van adquirir.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	45,00	100
Pràctiques en aula	15,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	10,00	0
Elaboració de treballs en grup	20,00	0
Elaboració de treballs individuals	10,00	0
Estudi i treball autònom	12,00	0
Lectures de material complementari	10,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	8,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	20,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

Metodologia orientada al treball sobre la totalitat del grup-classe:

- Lliçó Magistral Participativa
- Aprenentatge per descobriment
- Discussió en grup, debat, etc.
- Activitats complementàries

Metodologia orientada al treball en petit grup o individual:

- Projectes d'investigació
- Elaboració de reflexions, comentaris de text, etc.
- Pràctiques d'aula: aplicacions de la teoria, estudis de casos, solució de problemes, aprenentatge de l'ús de proves i instruments
- Tutories

- seminaris

AVALUACIÓ

La evaluació de los alumnos contemplará los siguientes aspectos:

a) Examen oral-Entrevista de las cuestiones referidas al programa de la asignatura (contenidos teóricos explicados por la profesora y lecturas realizadas por el alumno/a en relación con los temas) así como de un monográfico elegido por el alumno/a. El valor de la entrevista será un **40 %** de la calificación final.

b) Cuaderno de Actividades Aprendizaje:

Informe de las actividades de aprendizaje realizadas. El valor de este apartado será un **20%** de la calificación final

c) Trabajo de investigación en equipo. Se realizará durante el curso un trabajo de investigación relacionado con los temas de la materia. El trabajo se expondrá en clase. El valor del trabajo en grupo será un **40%** de la calificación final.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Cánovas,P.,Sahuquillo,P. (2010) Educación y diversidad familiar: aproximación al caso de la monoparentalidad. *Educatio Siglo XXI*. 28,1, 109-126.
- Cánovas,P.,Sahuquillo,P. (2010) Educación familiar y mediación televisiva. *Revista Interuniversitaria de Teoría de la Educación*. 22, 117-140.
- Cánovas,P. y Sahuquillo, P.(2014) Familias y menores: retos y propuestas pedagógicas. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Cyrulnik, B. (2009) El amor que nos cura. Barcelona: Gedisa.
- Ferré, A. (2022). Cuéntalo con muñecos. Orientaciones prácticas para terapia y asesoramiento. Octaedro.
- González Vázquez, A. (2021). Las cicatrices no duelen. Planeta.
- Gonzalo Marrodán, J. L. (2021a). Traumaterapeutas en la caja de arena. Sentir.
- Gonzalo Marrodan, J. L. (2021b). Una nueva vida florece. Historia resiliente de mi adopción. Sentir.
- Martínez Torralba, M. A. y Vásquez-Bronfman, A. (2006) La resiliencia invisible: infancia, inclusión social y tutores de vida. Barcelona: Gedisa.
- Císcar, E.; Martínez, C.; Cánovas, P.; Sahuquillo, P. et al (2009) Orientación Familiar. De la capacidad de la funcionalidad. Valencia, Tirant Lo Blanch.
- Melero, R. y Cantero, M. J. (2021). Validación del Cuestionario de Apego Adulto-Revisado (CAA-r). *Revista de psiquiatría y salud mental*. <https://doi.org/10.1016/j.rpsm.2021.09.003>
- Mèlich, J. C. (2021). La fragilidad del mundo: ensayo sobre un tiempo precario. Tusquets.

Complementàries

- Orte, C.; March, M.; Ballester, L.; Touza, C.; Fernández, C.; Oliver JL.. (2008) "Programa de Competencia Familiar (PCF). Manual del Programa de Competencia Parental. Manual del formador y de la formadora." Programa de Competencia Familiar (PCF).
- Sahuquillo, P., Riquelme, V. y Cánovas, P. (2022). Educación, familias e infancia: desafíos y propuestas. Tirant lo Blanch.
- Torío, S.; Rodríguez, y García-Pérez (2022). La parentalidad positiva y la teoría de la autodeterminación: un avance en la formación parental. En S. RIVAS; BELTRAMO, C. (Coords.) Parentalidad positiva. Una mirada a una nueva época. Pirámide. (pp. 47-65).
- Torre Puente, J. C. (2001). Orientación familiar en los contextos escolares. Universidad Pontificia de Comillas.